

STORTINGET

Innst. 603 L

(2020–2021)

Innstilling til Stortinget
fra familie- og kulturkomiteen

Prop. 150 L (2020–2021)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven)

Til Stortinget

Sammendrag

Barne- og familiedepartementet legger i proposisjonen frem forslag til lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven). Lovproposisjonen følger opp Etikkinformasjonsutvalgets rapport Åpenhet om leverandørkjeder og utvalgets forslag til lov om virksomheters åpenhet om leverandørkjeder, kunnskapsplikt og aktsomhetsvurderinger som ble overlevert til departementet høsten 2019.

Etikkinformasjonsutvalget ble oppnevnt av regjeringen den 1. juni 2018 for å vurdere om næringsdrivende bør pålegges en informasjonsplikt knyttet til samfunnsansvar og oppfølging av leverandørkjeder. Bakgrunnen for dette var to anmodningsvedtak, vedtak nr. 890 (2015–2016) av 13. juni 2016 og vedtak nr. 200 (2017–2018) av 12. desember 2017.

Etikkinformasjonsutvalgets rapport og lovforslag ble sendt på alminnelig høring fra 19. desember 2019 til 23. mars 2020. Departementet mottok til sammen 76 høringsvar, i tillegg til to høringsvar fra privatpersoner. Høringsuttalelsene og departementets vurdering av disse fremgår av proposisjonen.

Høringen har avdekket en bred støtte til en åpenhetslov, og flere høringsinstanser uttrykker at Etikkin-

formasjonsutvalget har gjort et grundig arbeid. En del høringsinstanser har likevel innspill til lovens saklige virkeområde, innretning og hvordan det kan sikres at loven blir effektiv og praktisk gjennomførbar. Enkelte høringsinstanser, som blant annet Regelrådet, mener at lovforslaget er for byrdefullt og vanskelig å gjennomføre for virksomhetene, særlig for mindre virksomheter.

Departementet viser til at ivaretagelse av menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i globale leverandørkjeder er en betydelig og kompleks utfordring i mange land. Mange er opptatt av at produkter og tjenester produseres under gode arbeidsforhold, og mange virksomheter er opptatt av å bidra positivt gjennom sin virksomhet og leverandørkjeder ved å skape verdier, arbeidsplasser og samfunnsnyttige produkter og tjenester. De globale leverandørkjedene går imidlertid ofte gjennom flere land med ulike utfordringer, og kan være svært komplekse. Mange virksomheter har derfor ikke god nok oversikt over hvilke konsekvenser deres virksomhet, leverandørkjeder og forretningspartnere har på menneskerettigheter og arbeidsforhold. Mangelen på åpenhet gjør det også vanskelig for forbrukere, sivilsamfunn, fagbevegelse, organisasjoner, media, investorer, offentlige myndigheter og andre å få informasjon om disse forholdene, og å etterprøve disse. Åpenhetsloven som foreslås i proposisjonen vil etter departementets vurdering imøtekomme disse utfordringene.

Formålet med åpenhetsloven som foreslås, er å fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i forbindelse med produksjonen av varer og tjenester, og å sikre allmennheten tilgang til informasjon om hvordan virksomheter håndterer negative konsekvenser på grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. For å oppnå lovens formål, foreslår departe-

mentet at virksomhetene pålegges å utføre aktsomhetsvurderinger for å kunne stanse, forebygge eller begrense negative konsekvenser på grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold som virksomhetene enten har forårsaket, bidratt til eller som er direkte knyttet til virksomhetenes forretningsvirksomhet, produkter eller tjenester gjennom leverandørkjeder eller forretningspartnere. Departementet foreslår også at virksomhetene pålegges å offentliggjøre redegjørelser for aktsomhetsvurderingene sine, og at virksomhetene ved forespørsel fra allmennheten skal gi informasjon om hvordan de arbeider for å håndtere negative konsekvenser på grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold. Departementet foreslår at loven omfatter større norske virksomheter som tilbyr varer og tjenester i Norge og i utlandet, og større utenlandske virksomheter som tilbyr varer og tjenester i Norge og som er skattepliktige her. Departementet foreslår at Forbrukertilsynet får ansvar for å føre tilsyn med loven og å gi veiledning til virksomhetene.

Åpenhetsloven som foreslås, vil være nyttig for mange ulike aktører i samfunnet. Offentlig sektor foretar betydelig innkjøp av varer og tjenester hvert år og vil gjennom åpenhetsloven få et enklere arbeid med å ettergå at selskaper etterlever de forpliktelser som følger av anskaffelsesloven § 5. Sivilsamfunn, media og akademia vil få tilgang til informasjon som vil kunne bidra til å avdekke, påvirke og videreformidle samfunns viktig informasjon. Investorer som etterstreber høye standarder innen miljø, samfunnsansvar og selskapsstyring (ESG) i sine investeringsobjekter, vil kunne bruke loven til å få informasjon for å kunne foreta etiske investeringer. Loven vil også kunne bidra til å imøtekomme forbrukernes forventninger om innsikt i hvorvidt menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold ivaretas i produksjonen av varer og tjenester. Dette vil gjøre det enklere for forbrukere å ta informerte kjøpsvalg, noe som vil kunne bidra til at det selges og dermed produseres færre produkter under kritikkverdige forhold.

Forslaget til åpenhetslov tar utgangspunkt i anbefalingene som følger av FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper, og i at regjeringen i dag forventer at alle norske selskaper opptrer ansvarlig og kjenner til og etterlever disse anbefalingene. Åpenhetsloven som foreslås, skal fungere sammen med disse. Dette innebærer at selv om loven kun gjelder større virksomheter, forventes det fortsatt at andre virksomheter kjenner til og etterlever UNGP og OECDs retningslinjer, inkludert aktsomhetsvurderingene som følger av disse. Dette innebærer også at selv om loven kun gjelder grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold, forventes det fortsatt at virksomhetene også arbeider med andre områder som omfattes

av de internasjonale prinsippene og retningslinjene, for eksempel miljø.

Åpenhetsloven som foreslås, vil sammen med andre tiltak bidra til Norges arbeid med å møte FNs bærekraftsmål nr. 8 om anstendig arbeid og økonomisk vekst, og mål nr. 12 om ansvarlig forbruk og produksjon. Myndigheter, næringsliv og organisasjoner har gjennom disse målene forpliktet seg til å avskaffe tvangsarbeid, få slutt på moderne slaveri, sikre at de verste formene for barnearbeid forbyes og avskaffes, og fremme trygt og sikkert arbeidsmiljø for alle arbeidstakere. Lovforslaget følger opp tre mål som regjeringen nedfelte i Granavoldenplattformen. For det første bidrar loven til å styrke forbrukernes rett til informasjon om hvordan produktene de kjøper, er produsert. For det andre bidrar loven til å motvirke at varer som importeres til Norge er produsert ved barne- og slavearbeid, under andre kritikkverdige arbeidsforhold, eller på måter som krenker menneskerettigheter. For det tredje dekker loven tiltakspunktet i Granavoldenplattformen om å utrede en antislaverilov etter modell fra Storbritannia.

Departementet legger opp til at åpenhetsloven skal evalueres etter at den har virket en periode. Evalueringen vil blant annet ha som hensikt å vurdere effekten av loven, vurdere om mindre virksomheter også skal inkluderes som pliktsubjekter og om lovens saklige virkeområde skal utvides til å gjelde miljøpåvirkning og eventuelt andre områder som omfattes av OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper.

Departementet har innhentet en vurdering av økonomiske og administrative konsekvenser av Etikkinformasjonsutvalgets lovforslag. Konsekvensutredningen, utarbeidet av Oslo Economics og KPMG, bygger på utvalgets vurderinger av økonomiske og administrative konsekvenser, men konkretiserer og tallfester i større grad hvilke konsekvenser en slik lov kan få for ulike virksomheter innenfor ulike bransjer. Lovforslagets økonomiske og administrative konsekvenser for næringslivet og det offentlige er nærmere omtalt i proposisjonen.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Trond Giske, Kari Henriksen og Anette Trettebergstuen, fra Høyre, Marianne Haukland, lederen Kristin Ørmen Johnsen og Tage Pettersen, fra Fremskrittspartiet, Himanshu Gulati og Silje Hjemdal, fra Senterpartiet, Olav Urbø, fra Sosialistisk Venstreparti, Freddy André Øvstegård, og fra Kristelig Folkeparti, Jorunn Gleditsch Lossius, viser til Prop. 150 L (2020–2021), Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven). Komiteen

mener at ingen mennesker skal måtte leve eller jobbe i slaveri eller i slaverilignende forhold. Mange virksomheter i Norge er opptatt av at produkter og tjenester som de tilbyr, produseres under gode arbeidsforhold.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil peke på at mange virksomheter mangler oversikt over forholdene i sine leverandørkjeder. Dette gjør at mange varer som selges i norske butikker i dag, er produsert under dårlige arbeidsforhold.

Både Etikkinformasjonsutvalgets rapport og nylige undersøkelser om ansvarlig næringsliv viser at frivillighet ikke er nok for å oppnå forbedringer i globale leverandørkjeder. Forpliktende lovgivning må til.

Flertallet støtter at regjeringen legger frem et forslag til åpenhetslov som følger opp Etikkinformasjonsutvalgets rapport og lovforslag. Bakgrunnen for dette utvalget var to anmodningsvedtak i Stortinget, anmodningsvedtak nr. 200 (2017–2018) fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, og anmodningsvedtak nr. 890 (2015–2016). Åpenhetsloven skal fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold, og bidra til mer åpenhet i virksomhetene. Flertallet merker seg at regjeringen skriver i proposisjonen at loven, i første omgang, skal gjelde større virksomheter. Regjeringen skriver videre at dette er første steg. Og at når loven har virket en periode, vil de evaluere den. Regjeringen skriver at man først etter en periode vil ha et helt klart bilde av lovens effekt og hensiktsmessighet, og at det da vil være naturlig å samtidig vurdere en utvidelse av loven, for eksempel til å omfatte mindre virksomheter og andre områder som miljøpåvirkning.

Flertallet viser til at komiteen 29. april 2021 gjennomførte en åpen høring der 33 instanser deltok. Overordnet var høringsinstansene positive til at loven nå legges frem, og de var i stort fornøye med lovens innhold og tydelige på at Norge med dette går i front internasjonalt. Men som Changemaker sa, «selv best i klassen kan bli bedre». Innspillene de fleste kom med til forbedringer av loven, kan oppsummeres i tre hovedpunkter:

- Ønske om at krav til åpenhet om produksjonssteder tas inn.
- Ønske om at tydeligere krav til miljøstandarder tas inn.
- Ønske om at også mindre bedrifter inkluderes tydeligere i loven.

Flertallet merket seg på høringen at et stort flertall av høringsinstansene var tydelige på at lovarbeidet ikke må forsinkes og at dersom eventuelle endringer krever større utredningsarbeid, så må disse komme inn etter den varslede evalueringen.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti er svært glade for det fremlagte lovforslaget. Norsk sivilsamfunn, næringsliv og andre har jobbet for å få på plass en åpenhetslov i flere år. Disse medlemmer vil anerkjenne arbeidet Etikkinformasjonsutvalget har gjort, og lovforslaget som regjeringen har lagt frem. Samtidig registreres det at lovforslaget har fått veldig god mottagelse hos alle høringsinstanser, ikke minst fra Koalisjonen for ansvarlig næringsliv (KAN) som teller rundt 70 medlemmer.

Disse medlemmer mener loven vil bidra til å bedre arbeidsforhold, og styrke forbrukeres og offentlige innkjøperes muligheter til å ta mer etiske og informerte valg, og at den skaper et verktøy for forbrukere og andre for å finne ut om en virksomhet håndterer risiko for brudd på menneskerettigheter på en god måte.

Disse medlemmer registrerer også at Norge med denne loven vil være et foregangsland i dette viktige arbeidet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti, mener departementet så tidlig som mulig bør angi et tidspunkt for evaluering av loven, og for å komme tilbake til Stortinget med de ulike vurderinger som etterspørres gjennom denne behandlingen. Det vil bidra til å skape forutsigbarhet for alle parter.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen evaluere åpenhetsloven maksimalt to år etter at den har trådt i kraft.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti støtter åpenhet og ansvarlighet som overordnet prinsipp. Disse medlemmer mener dette er en viktig lov for et ansvarlig næringsliv, da loven vil sikre større åpenhet om arbeidsforhold, forebygge menneskerettighetsbrudd, og gi forbrukere større mulighet til å stille krav til et ansvarlig næringsliv.

Disse medlemmer mener loven vil bidra til å bedre arbeidsforhold i verden og til å trygge livet til mennesker som i dag blir utsatt for brudd på sine rettigheter. Loven vil i tillegg styrke forbrukeres og offentlige innkjøperes muligheter til å ta mer etiske og informerte valg.

Disse medlemmer viser til at loven skaper et verktøy for forbrukere, fagforeninger og andre for å finne ut om hvordan en virksomhet håndterer risiko for brudd på menneskerettigheter. Slike verktøy er viktige.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, peker på at det internasjonalt på-

går flere prosesser for å innføre aktsomhetslover i EU og i en rekke europeiske land. Ved å vedta loven raskt, og sikre rask implementering, vil denne loven kunne være retningsgivende for tilsvarende prosesser i en rekke land, samt på EU-nivå. Flertallet imøteser en rask implementering av loven.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til NITOs innspill fra høringsrunden om at bedrifter bør opplyse om de har tariffavtaler for sine ansatte. Disse medlemmer mener dette er et tiltak som hører med til begrepet anstendig arbeid. Forutsigbarhet for lønn og arbeidsforhold er viktig, og tariffavtaler er et viktig element i det å styrke partssamarbeidet.

Disse medlemmer mener det er uheldig at regjeringen i åpenhetsloven foreslår å gå vekk fra Etikkinformasjonsutvalgets bruk av begrepet «anstendig arbeid» og erstatte dette med «anstendige arbeidsforhold». Disse medlemmer viser til at den internasjonale arbeidsorganisasjonen, ILO, vedtok rammeverket for anstendig arbeid i 2008 og at begrepet «anstendig arbeid» er et forankret og etablert begrep. Etter disse medlemmers mening er «anstendige arbeidsforhold» et snevrere begrep som ikke inkluderer sosial sikkerhet gjennom trygdeordninger og medvirkning gjennom partssamarbeid. Disse medlemmer mener ILOs begrepsbruk og agenda for anstendig arbeid («Decent Work»), bør legges til grunn i lovteksten, og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge ILOs definisjon av anstendig arbeid til grunn i åpenhetsloven og fremme forslag om å erstatte 'anstendige arbeidsforhold' med 'anstendig arbeid' i foreslått paragraf 3 c.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at Etikkinformasjonsutvalget foreslo å benytte anstendig arbeid som begrep i loven. I lovproposisjonen har departementet i stedet valgt å benytte anstendige arbeidsforhold. Slik disse medlemmer leser begrepet, er dette kun en språklig endring som ikke er ment å innebære en faktisk innsvring av begrepet. Disse medlemmer regner med at departementet vurderer begrepsbruken i forbindelse med den varslede evalueringen av loven.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at departementet har foreslått at med begrepet «grunnleggende menneskerettigheter» menes det menneskerettigheter som følger blant annet av «FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter fra 1966, FN's konvensjon om sivile og politiske rettigheter fra 1966 og ILOs kjernekonvensjoner

om grunnleggende rettigheter og prinsipper i arbeidslivet». Disse medlemmer etterlyser henvisning til FN's barnekonvensjon og mener dette må inkluderes i henvisningene.

Selv om FN's veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) dekker samtlige menneskerettigheter og kontekster i næringslivet, mener disse medlemmer at barns sårbarhet trenger særlig fokus. Disse medlemmer mener det ikke er tilstrekkelig å vise til en bred formulering som «grunnleggende menneskerettigheter», når barnekonvensjonen ikke er med opplistingen som foreslått i § 3 første ledd bokstav b.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å innta henvisning til FN's barnekonvensjon i foreslått § 3 første ledd bokstav b i åpenhetsloven.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at definisjonen av grunnleggende menneskerettigheter som er foreslått i loven, samsvarer med FN's veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper. Det vises i lovproposisjonen til at det er viktig at definisjonen av grunnleggende menneskerettigheter samsvarer med UNGP og OECDs retningslinjer som loven ellers bygger på, og som det forventes at virksomhetene kjenner godt.

Disse medlemmer viser til at det derfor ikke ble foreslått å angi andre konvensjoner i definisjonen. Det er imidlertid synliggjort at angivelsen av konvensjoner ikke er uttømmende. I merknadene i lovproposisjonen, til definisjonen av grunnleggende menneskerettigheter, vises det blant annet til at barnekonvensjonen vil være omfattet av definisjonen. Disse medlemmer viser til at departementet i forskrift kan gi nærmere veiledning om hvilke internasjonale og nasjonale rammeverk som omfattes av definisjonen, dersom det skulle være behov for det.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet støtter intensjonen i lovforslaget og mener at norsk næringsliv allerede holder en høy etisk standard hva gjelder respekten for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i leverandørkjedene. Disse medlemmer mener imidlertid at kravene og påleggene på norsk næringsliv som forslaget inneholder, ikke står i forhold til effekten, og mener det finnes mer hensiktsmessige måter å ivareta de gode intensjonen bak forslaget på.

Disse medlemmer ser med bekymring på stadig nye krav for næringslivet som kan være unødvendig byråkratiserende, ressurskrevende og fordyrende, uten

at de har en forholdsmessig effekt. Disse medlemmer viser blant annet til høringsinnspillene fra næringslivsorganisasjoner om at forpliktelsene som foreslås, er omfattende. Disse medlemmer registrerer at offentlige bygg som tilhører etater med omfattende ressursapparat og et stort fokus på sikkerhet, slik som Skatteetatens bygg og statsministerboligen, har hatt underleverandører som er blitt knyttet til ulike former for arbeidslivskriminalitet. Når ikke engang slike offentlige etater med tilhørende ressursapparat har klart å luke ut alle uheldige tilfeller, mener disse medlemmer det illustrerer hvor vanskelig det noen ganger kan være for bedrifter og næringslivet å ha full kontroll på alle detaljer i samtlige underledd i leverandørkjeden.

Internasjonale rammeverk og reguleringer m.m.

Komiteen merker seg at det er en rekke internasjonale reguleringer på området. Eksempler på dette er FNs bærekraftsmål, flere FN-konvensjoner, ILO-konvensjoner og retningslinjer fra OECD. EU er også i gang med krav til aktsomhetsvurderinger i leverandørkjeden. Av enkeltland som har vedtatt varianter av aktsomhetsvurderinger eller som har startet prosesser knyttet til dette, kan navnes Frankrike, Storbritannia, Nederland, Tyskland, Sveits, Finland, Australia og USA.

Komiteen merker seg også at flere av høringsinstansene på komiteens høring uttalte at regjeringen gjennom denne åpenhetsloven har posisjonert Norge til å være i front for en stadig raskere utbredelse av aktsomhetslover i resten av verden.

Relevant regelverk i Norge

Komiteen registrerer at det også foreligger relevant nasjonalt regelverk allerede. Proposisjonen trekker frem regnskapsloven, arbeidslivsreguleringer, regelverk for offentlige anskaffelser, miljøinformasjonsloven, produktloven, straffeloven og likestillings- og diskrimineringsloven.

Generelt om forslaget til en åpenhetslov

Komiteen merker seg at flere har fremhevet at stadig flere virksomheter er opptatt av hvordan de kan ivareta sitt samfunnsansvar og bidra til å nå FNs bærekraftsmål. Ifølge Etikkinformasjonsutvalget har signalet fra virksomheter som utvalget har hatt dialog med under utarbeidelsen av rapporten, vært at en åpenhetslov vil kunne bidra til likere konkurransevilkår for de som allerede arbeider systematisk med forbedringer av menneskerettighets- og arbeidsforhold i dag. Komiteen merker seg at departementet er enig i at det er sentralt at kravene som stilles i åpenhetsloven, harmoniserer med internasjonalt lovverk, og har derfor i arbeidet med åpenhetsloven sett hen til regelverksutviklingen i EU, og utviklingen av lignende lovkrav i andre land.

Lovens formål og virkeområde

Komiteen merker seg at departementet foreslår at formuleringen «i virksomheter og i leverandørkjeden» som Etikkinformasjonsutvalget foreslår, erstattes med «i forbindelse med produksjon av varer og levering av tjenester». Dette for å synliggjøre at loven gjelder i produksjonsleddene fra råvarestadiet til ferdig produkt, og at loven ikke gjelder for fremtidige ledd etter at produktet er solgt og tjenesten levert.

Videre merker komiteen seg at departementet skriver at det er viktig at definisjonen av grunnleggende menneskerettigheter samsvarer med UNGP og OECDs retningslinjer som loven bygger på. Departementet foreslår derfor en definisjon av «grunnleggende menneskerettigheter» i tråd med utvalgets forslag. For å hindre at bestemmelsen tolkes snevrere enn hva som er til siktet, foreslår departementet å tydeliggjøre i lovteksten at opplistingen ikke er uttømmende.

Komiteen registrerte at flere av instansene som var på komiteens høring, foreslo at loven også må omfatte miljøskade, også der dette ikke er direkte knyttet til menneskerettighetsbrudd. På konkrete spørsmål svarte flere instanser at dette kan komme med ved første rulling av loven dersom dette bidrar til å forsinke lovarbeidet i denne runden.

Departementet skriver at ettersom det ikke har vært en del av Etikkinformasjonsutvalgets mandat å foreslå nye plikter knyttet til miljøpåvirkning, foreslår ikke departementet å inkludere miljøpåvirkning i denne omgang. Departementet legger opp til en evaluering av loven etter en tid og vil vurdere mottatte innspill i det videre arbeidet. Departementet skriver også at de er kjent med at EU-kommisjonen arbeider med aktsomhetsvurderinger for både menneskerettigheter og miljø. Forslagene er ventet lagt frem i 2021, og vil dersom de vedtas, medføre behov for endringer i norsk rett. Videre poengteres at miljøinformasjonsloven allerede regulerer både offentlige organers og offentlige og private virksomheters plikter til å utgi miljøinformasjon.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, merker seg at regjeringen anerkjenner at klima- og miljøpåvirkning henger tett sammen med menneskerettigheter. Proposisjonen peker også på at å inkludere miljøpåvirkning vil harmonisere med OECDs retningslinjer. Flertallet ser at både ForUM og Regnskogfondet har gitt innspill i høringen som taler for å integrere miljøskade som en del av denne loven. Flertallet forstår at lovarbeidet på området med miljøskade må utredes nærmere for å oppnå et best mulig grunnlag for loven. Flertallet ser derfor for seg at regjeringen, så snart dette er utredet, kommer tilbake til Stortinget på egnet måte.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at vi står midt i en global klima- og naturkrise. Klima- og naturødeleggelser utgjør en alvorlig risiko for de grunnleggende rettighetene til liv, helse, mat og en tilstrekkelig levestandard. Næringslivet spiller en avgjørende rolle i både problemet og løsningen på denne krisen, og det er svært viktig at næringslivets miljøpåvirkning snarest reguleres i norsk lov. Dette medlem merker seg at regjeringen i sin proposisjon anerkjenner at klima- og miljøpåvirkning henger tett sammen med menneskerettigheter. Proposisjonen peker også på at å inkludere miljøpåvirkning vil harmonisere med OECDs retningslinjer. Dette medlem viser til at miljøskade også er en del av den franske aktsomhetsloven og i tråd med FNs bærekraftsmål.

Dette medlem registrerer at departementets begrunnelse for å utelate miljøpåvirkning er at det ikke var en del av Etikkinformasjonsutvalgets mandat å vurdere dette, og det henvises til at dette aspektet allerede er dekket av miljøinformasjonsloven. Dette medlem viser til at forslaget til ny åpenhetslov går lenger i å pålegge ansvar for både informasjon og aktsomhetsvurderinger enn det miljøinformasjonsloven gjør. Miljøinformasjonslovens kunnskaps- og informasjonsplikt omfatter for eksempel ikke leverandørkjeder, og loven pålegger ingen aktsomhetsplikt.

Dette medlem mener at aktsomhetsvurderinger også må ha som mål å kartlegge og forhindre at bedrifter bidrar til alvorlig miljøskade, ikke bare slik miljøskade som innebærer brudd på menneskerettigheter, men også natur- og miljøødeleggelser som ikke direkte påvirker mennesker.

Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å inkludere alvorlig miljøskade som et element i aktsomhetsvurderingen i § 4b i åpenhetsloven.»

Komiteen registrerer at Etikkinformasjonsutvalget foreslår at åpenhetsloven skal gjelde alle virksomheter som tilbyr varer og tjenester i Norge. Dette ble også løftet frem av flere av instansene som deltok på komiteens høring. Departementet er bekymret for byrdene for de mindre virksomhetene som følge av forslaget. NHO og Virke støttet departementets vurdering under komiteens høring. Departementet foreslår at loven i første omgang omfatter større virksomheter, og at loven evalueres etter at loven har virket en periode, hvor effekten av loven vurderes og hvor det samtidig vurderes om loven skal utvides til å gjelde flere virksomheter, for eksempel basert på en risikovurdering av enkelte bransjer. De trekker også frem at det er fordelaktig at tilsyns- og veiledningsorganet får opparbeidet seg god kompetanse til å kunne gi god veiledning før loven eventuelt utvides til å også omfatte mindre virksomhe-

ter. I konsekvensutredningen av forslaget til ny åpenhetslov er 8 830 virksomheter identifisert til å falle innenfor definisjonen av «større virksomheter».

Medlemmen i komiteen fra Senterpartiet har merka seg at ein foreslår at lova i fyrste omgang vert gjort gjeldande for større verksemder, grunna relativt store kostnader for små verksemder. Denne medlemmen er samd i denne vurderinga.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at risikoen for menneskerettighetsbrudd ikke er avhengig av størrelsen på virksomheten. Både risiko og reell negativ påvirkning på menneskerettighetene kan finne sted både hos små og store bedrifter. Departementets forslag om at loven bare skal gjelde for større virksomheter, skiller seg også fra kravene i UNGP og OECD-retningslinjene, som gjelder alle selskap. De internasjonale rammeverkene stadfester at alle virksomheter har et eget ansvar for å respektere menneskerettighetene, men forventningene til aktsomhetsvurderingene kan være ulike. Metode og omfang kan tilpasses størrelse, kontekst og alvorlighetsgrad, noe som gjør at også mindre virksomheter kan etterleve kravet om å gjennomføre disse vurderingene.

Dette medlem viser til Etisk Handel sitt høringsinnspill hvor de eksemplifiserer dette med at en liten bedrift som importerer kobolt fra Kongo, kan ha høy risiko for å bidra til både tvangsarbeid og barnearbeid. Etisk Handel viser til at de har 170 medlemmer, med 120 små og mellomstore bedriftsmedlemmer, som allerede i dag rapporterer årlig på aktsomhetsvurderinger. Dette medlem merket seg også høringsinnspillet fra Regnskogfondet hvor de understreker at mange store selskaper allerede i dag har gode policyer og rutiner på plass, mens mange mindre virksomheter ikke er klar over egen påvirkning og ansvar. Dette påpeker også Etikkinformasjonsutvalget. Dette medlem mener dette viser at også små og mellomstore bedrifter kan ta et større ansvar for grunnleggende menneskerettigheter, dersom de blir forpliktet til det og mottar god informasjon og veiledning om kravene som stilles. Dette medlem viser videre til at konkurransevilkårene bør være like for alle, og at det ikke bare er de store virksomhetene som skal gjøres ansvarlig gjennom lovpålegg. Aktører som ikke respekterer grunnleggende menneskerettigheter og miljøet, bør derfor ikke vinne frem i konkurransen på bekostning av seriøse aktører. Dette kan oppfattes som forskjellsbehandling til fordel for små virksomheter. Det er derfor av grunnleggende betydning at alle aktører på det norske markedet følger de samme spillereglene hva angår respekt for grunnleggende menneskerettigheter, anstendig arbeid og miljø.

Dette medlem fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at åpenhetsloven skal gjelde alle virksomheter som tilbyr varer og tjenester i Norge.»

Lovens plikter

Komiteen merker seg at Etikkinformasjonsutvalget foreslår at alle virksomheter pålegges en kunnskapsplikt, og at alle større virksomheter pålegges en plikt til å utføre aktsomhetsvurderinger. Slik departementet ser det, har hensikten med kunnskapsplikten vært å pålegge mindre virksomheter mindre byrdefulle plikter enn hva som foreslås for større virksomheter. Når mindre virksomheter ikke omfattes av loven, er det etter departementets vurdering ikke hensiktsmessig eller nødvendig med en kunnskapsplikt.

Når det gjelder plikt til å offentliggjøre informasjon om produksjonssted, så foreslår flertallet i Etikkinformasjonsutvalget at alle virksomheter som omsetter varer til forbrukere, plikter å offentliggjøre informasjon om produksjonsstedet. Utvalget foreslår at det i forskrift kan fastsettes unntak for enkelte sektorer og grupper av virksomheter, for eksempel virksomheter under en viss størrelse. Et stort flertall av instansene som deltok på komiteens høring, støtter flertallet i utvalget. NHO argumenterer for en speilvendt løsning der man kan pålegge plikten gjennom en forskrift. Forbrukerrådet argumenterer med at flere produsenter allerede har valgt å åpne leverandørlistene sine, og at innføringen av en lovpålagt plikt vil bidra til like konkurransevilkår for alle.

Komiteen merker seg at departementet trekker frem at en plikt kan være byrdefullt for virksomhetene, og at man av hensyn til norske virksomheters konkurransevne bør være forsiktige med å innføre nasjonale regler som går lenger enn hva som følger av de internasjonale prinsippene og retningslinjene. Departementet foreslår derfor ikke å innføre en plikt til å offentliggjøre informasjon om produksjonssted nå.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at flertallet i Etikkinformasjonsutvalget foreslo en aktiv informasjonsplikt om produksjonssted, uavhengig av forespørsel, for alle virksomheter som omsetter varer til forbrukere. I en dissens fra to av utvalgets medlemmer ble det pekt på at forslaget ville være en for stor byrde for de minste virksomhetene.

Disse medlemmer viser til at alle virksomheter som er omfattet av lovforslaget, vil være forpliktet til å gjennomføre aktsomhetsvurderinger. Kjennskap til produksjonssted vil være et naturlig ledd i kunnskapsinnhenting. Samtidig er det viktig å peke på at produksjonssted ikke nødvendigvis er der risikoen for brudd på menneskerettigheter og arbeidstakerrettigheter er størst. En plikt til å offentliggjøre informasjon om produksjonssted kan på den ene siden gjøre det enklere

for forbrukere, organisasjoner og andre å etterprøve virksomhetenes arbeid med menneskerettigheter og arbeidsforhold, og slik påvirke virksomhetene i positiv retning, og gjøre det enklere for forbrukere å ta gode forbrukervalg.

På den andre siden vil informasjon om produksjonsstedet ikke fange opp all risiko knyttet til et produkt. Høringsinnspill peker blant annet på at det kan være større risiko forbundet med andre deler av leverandørkjeden, for eksempel råvareledet.

Disse medlemmer viser videre til at en slik plikt ikke er en del av UNGP og OECDs retningslinjer, og at ved å innføre en slik plikt i den norske åpenhetsloven vil norske bedrifter måtte offentliggjøre sine produksjonssteder, mens deres internasjonale konkurrenter ikke trenger å gjøre det samme. Dette kan være en konkurransemessig ulempe, og en unødvendig byrde gitt at pliktens gevinster er omdiskuterte.

Disse medlemmer registrerer at departementet ser behov for å vurdere nærmere hvordan plikten eventuelt kan og bør utformes, og forholdet til annet regelverk. Som redegjort for i lovproposisjonen er det blant annet spørsmål om utvalgets forslag til definisjon av produksjonssted er best egnet til å oppnå formålet med bestemmelsen. Det er også spørsmål om en eventuell plikt skal avgrenses til virksomheter som omsetter varer til forbrukere, om enkelte sektorer bør unntas fra plikten, eller om loven i stedet bør angi hvilke bransjer, sektorer eller varer plikten skal gjelde for. Når det gjelder forholdet til annet regelverk, kan forholdet mellom en generell plikt til å offentliggjøre informasjon om produksjonssted og tvisteloven § 28 A-1 være problematisk. Disse medlemmer registrerer at dette ikke er omtalt eller vurdert av Etikkinformasjonsutvalget.

Disse medlemmer registrerer også at statsråden i sitt svarbrev om lovteknisk bistand til Arbeiderpartiet og Sosialistisk Venstreparti skriver: «Selv om en slik plikt kan bidra til mer åpenhet i virksomhetene, mener jeg altså at plikten som utvalget har foreslått ikke er tilstrekkelig utredet, og at dette må gjøres før en slik bestemmelse eventuelt kan inntas i norsk rett».

Disse medlemmer støtter departementet i at plikten som Etikkinformasjonsutvalget har foreslått, ikke er tilstrekkelig utredet. Samtidig registreres den massive tilbakemeldingen om å ta inn åpenhet om produksjonssted i loven. Disse medlemmer mener derfor at det bør gjøres en nærmere utredning før en slik bestemmelse eventuelt inntas i norsk rett. Samtidig henstiller disse medlemmer om at dette arbeidet gis prioritet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener loven må stille krav til åpenhet om produksjonssted, i tråd med UNGP og OECDs retnings-

linjer. En aktiv informasjonsplikt vil bidra til å heve kvaliteten på aktsomhetsvurderingene som virksomhetene foretar seg, fordi informasjonen vil kunne spores til de enkelte produksjonsstedene. Dette vil gi forbrukere, fagforeninger, myndigheter og andre mulighet til å etterprøve informasjonen som virksomhetene oppgir. Disse medlemmer viser til LOs høringsinnspill der det påpekes at offentliggjøring av produksjonssted også vil «gjøre fagbevegelsens arbeid enklere og muliggjøre kontakten mellom fagbevegelsen i land som forbruker og fagbevegelsen i land som produserer».

Disse medlemmer viser til at flertallet i Etikkinformasjonsutvalget foreslo en aktiv informasjonsplikt om produksjonssted, uavhengig av forespørsel, for alle virksomheter. I en dissens fra to av utvalgets medlemmer ble det pekt på at forslaget ville være en for stor byrde for de minste virksomhetene. Nå er lovens virkeområde innskrenket til kun å gjelde større virksomheter, og hovedargumentet mot å inkludere krav om aktiv informasjonsplikt om produksjonssted veier ikke like tungt.

Disse medlemmer viser også til at alle virksomheter som er omfattet av lovforslaget, vil være forpliktet til å gjennomføre aktsomhetsvurderinger. Kjennskap til produksjonssted vil være et naturlig ledd i kunnskapsinnhenting. Disse medlemmer viser til at svært mange høringsinstanser fremhevet plikt til å offentliggjøre informasjon om produksjonssted som viktig, blant annet LO, Forbrukerrådet, Framtiden i våre hender, Amnesty, Advokatforeningen og Norsk Journalistlag.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til bestemmelse som stiller krav til at virksomhetene som omfattes av åpenhetsloven, pålegges å offentliggjøre varenes produksjonssted.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti fremmer følgende forslag:

«Åpenhetsloven § 6 skal lyde:

§ 6 Åpenhet om produksjonssted

Virksomheter som omsetter varer til forbruker, plikter å offentliggjøre informasjon om produksjonsstedet.

Informasjonen skal offentliggjøres på virksomhetens nettside eller på annen måte gjøres lett tilgjengelig.

Kongen kan i forskrift bestemme hvilke sektorer og grupper av virksomheter som skal unntas fra offentliggjøringsplikten.

§§ 6–15 blir §§ 7–16.»

Tilsyn og veiledning

Komiteen merker seg at departementet foreslår at Forbrukertilsynet får oppgaven med å veilede om og føre tilsyn med ny åpenhetslov. Dette samsvarer også med anbefalingen fra Etikkinformasjonsutvalget. Flere av instansene som deltok på komiteens høring, og som berørte temaene tilsyn og veiledning, var enige i departementets anbefaling. Samtidig var de tydelige på at Forbrukertilsynet må styrkes for å settes i stand til å løse de nye oppgavene på en god måte.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti er positive til at Forbrukertilsynet er tillagt oppgaven som veileder og at de tilføres nødvendige ressurser og kompetanse til å ivareta denne oppgaven. Veiledningsplikten vil også hjelpe norsk næringsliv til å følge de stadig flere konkrete tiltak EU gjennomfører for å implementere UNGP.

Disse medlemmer visert til at det offentliges tilbud om gratis veiledning i praksis også vil suppleres av sivilsamfunnet, for eksempel organisasjoner som Amnesty Norge, Kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv, Etisk Handel Norge mfl., slik også lagt til grunn i UNGP.

Flere av de største norske selskapene har lang erfaring med å gjøre aktsomhetsvurderinger og forsøke å forebygge risiko for å bryte menneskerettighetene og forårsake miljøskade. Det innebærer ikke at de er feilfrie og ikke kan bli enda bedre, men erfaringene og kompetansen de har opparbeidet, vil det kunne være nyttig å dele med kolleger i små og mellomstore bedrifter.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at lovforslaget foreslår at både manglende etterlevelse av informasjonsplikten og plikten til å gjennomføre aktsomhetsvurderinger bør sanksjoneres. Erfaring fra tilgrensende områder tilsier at muligheten for sanksjoner er viktig for virksomhetenes etterlevelse av lovens krav. Sanksjonene må være proporsjonale med hensyn til blant annet hva som er rimelig å kreve av det aktuelle selskap under de faktiske omstendigheter, lovbruddets grovhet og hyppighet.

Flertallet mener at det i den varslede evalueringen bør vurderes om tilsynsmyndigheten kan ha kompetanse til å utstede for eksempel pålegg om utelukkelse fra offisielle næringsdelegasjoner til utlandet og adgang til offentlige finansielle støtteordninger for en gitt tidsperiode, samt opphør av ulovlige forhold, oppreisning for ofre for næringslivsrelaterte menneskerettighetsbrudd og forbud mot å drive virksomhet for enkeltpersoner.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med evalueringen av åpenhetsloven utrede og fremme forslag om at tilsynsmyndigheten også bør ha kompetanse til å utstede pålegg om utelukkelse fra offisielle næringsdelegasjoner til utlandet og adgang til offentlige finansielle støtteordninger for en gitt tidsperiode, samt opphør av ulovlige forhold, oppreisning for ofre for næringslivsrelaterte menneskerettighetsbrudd og om forbud mot å drive virksomhet for enkeltpersoner.»

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med evalueringen av åpenhetsloven utrede hvordan aktsomhetsforpliktelsene etter åpenhetsloven er relevante for foretaksstraffinstituttet, og spesielt med hensyn til vurderingen av om morselskaper bør kunne holdes ansvarlige for lovbrudd begått i datterselskaper.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti vil fremheve at veiledning av virksomhetene vil være sentralt for å oppnå lovens formål. Disse medlemmer viser til at flere høringsinstanser påpeker at det i dag er lite kompetanse hos Forbrukertilsynet om aktsomhetsvurderinger, og at det vil være en forutsetning for best mulig veiledning og etterlevelse av loven at det settes av ressurser til å bygge opp denne kompetansen.

Disse medlemmer registrerer at regjeringen i proposisjonen gjør det klart at tilsynet vil bli tilført de nødvendige ressurser til å ivareta sine nye oppgaver.

Disse medlemmer viser til at arbeidet med ny åpenhetslov har vist viktigheten av det norske sivilsamfunnet og deres kunnskap på feltet. I tillegg til det offentlige tilbud om gratis veiledning gjennom Forbrukertilsynet, bør det også legges til rette for at organisasjoner som Amnesty Norge, Kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv, Etisk Handel Norge og Nasjonal institusjon for menneskerettigheter kan bidra med veiledning, slik som også er lagt til grunn i UNGP.

Disse medlemmer viser videre til at flere av de største norske selskapene har lang erfaring med å gjøre aktsomhetsvurderinger og forsøke å forebygge risiko for å bryte menneskerettighetene og forårsake miljøskade. Det innebærer ikke at de er feilfrie og kan bli enda bedre, men at de har verdifull erfaring og kompetanse som vil være nyttig å dele med kolleger i små og mellomstore bedrifter. Disse medlemmer viser også til at norske myndigheter har det overordnede ansvaret for å beskytte menneskerettighetene og å sikre at norske selskaper respekterer menneskerettighetene. For de mange norske selskapene som har virksomhet i utlandet, vil det å kunne få god veiledning og informasjon ved de norske utestasjonene kunne ha en stor nytteverdi, og bidra til at selskapene etterlever loven.

Disse medlemmer mener det er svært bra at det foreslås at manglende etterlevelse av informasjonsplikten og plikten til å gjennomføre aktsomhetsvurderinger skal sanksjoneres. Erfaring fra tilgrensende områder tilsier at muligheten for sanksjoner er viktig for virksomhetenes etterlevelse av lovens krav. Sanksjonene må være proporsjonale med hensyn til blant annet hva som er rimelig å kreve av det aktuelle selskap under de faktiske omstendigheter, lovbruddets grovhet og hyppighet.

Økonomiske og administrative konsekvenser

Komiteen merker seg at departementet har gitt i oppdrag til Oslo Economics og KPMG å gjennomføre en konsekvensanalyse som konkretiserer og tallfester de økonomiske og administrative konsekvensene for forskjellige virksomheter i næringslivet som følge av Etikkinformasjonsutvalgets forslag til åpenhetslov. Vurderingene ble mottatt av departementet 5. januar 2021.

Oslo Economics og KPMG antar at 8 830 virksomheter vil omfattes av åpenhetslovens definisjon av «store virksomheter». Totalt beregnes de økonomiske konsekvensene for disse som pålegges plikter etter lovforslaget, å utgjøre ca. 700 mill. kroner i oppstartsåret, og ca. 630 mill. kroner i år to. Komiteen merker seg at merutgiftene for staten knyttet til ny åpenhetslov dekkes innenfor departementets gjeldende budsjetttrammer.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet har merka seg at innføringa av lova har ein betydeleg kostnad. Det må difor vere ein målsetnad å redusere desse kostnadane monaleg. Samordning med andre lover og å unngå dobbeltrapping må vere klare målsetnader.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen legge ILOs definisjon av anstendig arbeid til grunn i åpenhetsloven og fremme forslag om å erstatte «anstendige arbeidsforhold» med «anstendig arbeid» i foreslått § 3 c.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å inn ta henvisning til FNs barnekonvensjon i foreslått § 3 første ledd bokstav b i åpenhetsloven.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til bestemmelse som stiller krav til at virksomhetene som omfattes av åpenhetsloven, pålegges å offentliggjøre varenes produksjonssted.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen evaluere åpenhetsloven maksimalt to år etter at den har trådt i kraft.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å inkludere alvorlig miljøskade som et element i aktsomhetsvurderingen i § 4b i åpenhetsloven.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at åpenhetsloven skal gjelde alle virksomheter som tilbyr varer og tjenester i Norge.

Forslag 7

Åpenhetsloven § 6 skal lyde:

§ 6 Åpenhet om produksjonssteder

Virksomheter som omsetter varer til forbruker, plikter å offentliggjøre informasjon om produksjonsstedet.

Informasjonen skal offentliggjøres på virksomhetens nettside eller på annen måte gjøres lett tilgjengelig.

Kongen kan i forskrift bestemme hvilke sektorer og grupper av virksomheter som skal unntas fra offentliggjøringsplikten.

§§ 6-15 blir §§ 7-16.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med evalueringen av åpenhetsloven utrede og fremme forslag om at tilsynsmyndigheten også bør ha kompetanse til å utstede pålegg om utelukkelse fra offisielle næringsdelegasjoner til utlandet og adgang til offentlige finansielle støtteordninger for en gitt tidsperiode, samt opphør av ulovlige forhold, oppreisning for ofre for næringslivsrelaterte menneskerettighetsbrudd og om forbud mot å drive virksomhet for enkeltpersoner.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med evalueringen av åpenhetsloven utrede hvordan aktsomhetsforpliktelsene etter åpenhetsloven er relevant for foretaksstraffinstituttet, og spesielt med hensyn til vurderingen av om morselskaper bør kunne holdes ansvarlig for lovbrudd begått i datterselskaper.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og råår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven)

§ 1 Lovens formål

Loven skal fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i forbindelse med produksjon av varer og levering av tjenester, og sikre allmennheten tilgang til informasjon om hvordan virksomheter håndterer negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

§ 2 Lovens virkeområde

Loven gjelder for større virksomheter som er hjemmehørende i Norge, og som tilbyr varer og tjenester i eller utenfor Norge. Loven gjelder også for større utenlandske virksomheter som tilbyr varer og tjenester i Norge, og som er skattepliktige til Norge etter norsk intern lovgivning.

Kongen kan gi forskrift om at loven helt eller delvis skal gjelde for virksomheter på Svalbard, Jan Mayen og de norske bilandene.

§ 3 Definisjoner

a) Med større virksomheter menes virksomheter som omfattes av regnskapsloven § 1-5, eller som på balansedagen overskrider grensene for to av følgende tre vilkår:

1. salgsinntekt: 70 millioner kroner
2. balansesum: 35 millioner kroner
3. gjennomsnittlig antall ansatte i regnskapsåret: 50 årsverk.

Morselskaper skal regnes som større virksomheter dersom vilkårene er oppfylt for mor- og datterselskaper sett som en enhet.

b) Med grunnleggende menneskerettigheter menes de internasjonalt anerkjente menneskerettighetene som følger av blant annet FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter fra 1966, FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter fra 1966 og ILOs kjernekonvensjoner om grunnleggende rettigheter og prinsipper i arbeidslivet.

c) Med anstendige arbeidsforhold menes arbeid som ivaretar grunnleggende menneskerettigheter etter bokstav b og helse, miljø og sikkerhet på arbeidsplassen, og som gir en lønn å leve av.

d) Med leverandørkjede menes enhver i kjeden av leverandører og underleverandører som leverer

eller produserer varer, tjenester eller andre innsatsfaktorer som inngår i en virksomhets levering av tjenester eller produksjon av varer fra råvarestadiet til ferdig produkt.

- e) Med forretningspartner menes enhver som leverer varer eller tjenester direkte til virksomheten, men som ikke er en del av leverandørkjeden.

Departementet kan gi forskrift om hva som anses som grunnleggende menneskerettigheter etter første ledd bokstav b og anstendige arbeidsforhold etter første ledd bokstav c. Departementet kan gi forskrift om unntak fra større virksomheter etter første ledd bokstav a.

§ 4 *Plikt til å utføre aktsomhetsvurderinger*

Virksomhetene skal utføre aktsomhetsvurderinger i tråd med OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper. Med aktsomhetsvurderinger menes å

- a) forankre ansvarlighet i virksomhetens retningslinjer
- b) kartlegge og vurdere faktiske og potensielle negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold som virksomheten enten har forårsaket eller bidratt til, eller som er direkte knyttet til virksomhetens forretningsvirksomhet, produkter eller tjenester gjennom leverandørkjeder eller forretningspartnere
- c) iverksette egnede tiltak for å stanse, forebygge eller begrense negative konsekvenser basert på virksomhetens prioriteringer og vurderinger etter bokstav b
- d) følge med på gjennomføring og resultater av tiltak etter bokstav c
- e) kommunisere med berørte interessenter og rettighetshavere om hvordan negative konsekvenser er håndtert etter bokstav c og d
- f) sørge for eller samarbeide om gjenoppretting og erstatning der dette er påkrevd.

Aktsomhetsvurderingene skal utføres regelmessig og stå i forhold til virksomhetens størrelse, virksomhetens art, konteksten virksomheten finner sted innenfor, og alvorlighetsgraden av og sannsynligheten for negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

Departementet kan gi forskrift om plikten til å utføre aktsomhetsvurderinger.

§ 5 *Plikt til å redegjøre for aktsomhetsvurderinger*

Virksomhetene skal offentliggjøre en redegjørelse for aktsomhetsvurderingene etter § 4. Redegjørelsen skal minst inneholde

- a) en generell beskrivelse av virksomhetens organisering, driftsområde, retningslinjer og rutiner for å håndtere faktiske og potensielle negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold

- b) opplysninger om faktiske negative konsekvenser og vesentlig risiko for negative konsekvenser som virksomheten har avdekket gjennom sine aktsomhetsvurderinger

- c) opplysninger om tiltak som virksomheten har iverksatt eller planlegger å iverksette for å stanse faktiske negative konsekvenser eller begrense vesentlig risiko for negative konsekvenser, og resultatet eller forventede resultater av disse tiltakene.

§ 6 annet ledd bokstav c og d, tredje og fjerde ledd gjelder tilsvarende for pliktene etter første ledd.

Redegjørelsen skal gjøres lett tilgjengelig på virksomhetens nettsider, og kan inngå i redegjørelsen om samfunnsansvar etter regnskapsloven § 3-3 c. Virksomhetene skal i årsberetningen opplyse om hvor redegjørelsen er tilgjengelig.

Redegjørelsen skal oppdateres og offentliggjøres innen 30. juni hvert år og ellers ved vesentlige endringer i virksomhetens risikovurderinger. Den skal underskrives i tråd med reglene i regnskapsloven § 3-5.

Departementet kan gi forskrift om plikten til å redegjøre for aktsomhetsvurderinger.

§ 6 *Retten til informasjon*

Enhver har ved skriftlig forespørsel rett på informasjon fra en virksomhet om hvordan virksomheten håndterer faktiske og potensielle negative konsekvenser etter § 4. Dette omfatter både generell informasjon og informasjon knyttet til en særskilt vare eller tjeneste som virksomheten tilbyr.

Et krav om informasjon kan avslås dersom

- a) kravet ikke gir tilstrekkelig grunnlag for å identifisere hva kravet gjelder
- b) kravet er åpenbart urimelig
- c) den etterspurte informasjonen gjelder opplysninger om noens personlige forhold
- d) den etterspurte informasjonen gjelder opplysninger om tekniske innretninger og fremgangsmåter eller andre drifts- eller forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde av hensyn til den opplysningene angår.

Retten til informasjon om faktiske negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter som virksomheten er kjent med, gjelder uavhengig av begrensningene i annet ledd.

Retten til informasjon om faktiske negative konsekvenser for grunnleggende menneskerettigheter som virksomheten er kjent med, gjelder uavhengig av begrensningene i annet ledd.

Retten til informasjon omfatter ikke informasjon som er gradert etter sikkerhetsloven eller beskyttet etter åndsverkloven.

Departementet kan gi forskrift om retten til informasjon og virksomhetenes adgang til å avslå et informasjonskrav.

§ 7 *Virksomhetenes behandling av informasjonskrav*

Informasjon etter § 6 skal gis skriftlig og være dekkende og forståelig.

Virksomheten skal gi informasjon innen rimelig tid og senest innen tre uker etter at informasjonskravet er mottatt. Dersom mengden eller typen informasjon som etterspørres, gjør det uforholdsmessig byrdefullt å besvare informasjonskravet innen tre uker, skal informasjonen gis innen to måneder etter at kravet er mottatt. Virksomheten skal da senest innen tre uker etter at informasjonskravet er mottatt, opplyse informasjonssøkeren skriftlig om forlengelsen av fristen, grunnene til forlengelsen, og når informasjonen kan ventes.

Dersom virksomheten avslår et informasjonskrav, skal den informere om det rettslige grunnlaget for avslaget, adgangen og fristen for å kreve nærmere begrunnelse for avslaget og om Forbrukertilsynet som tilsyns- og veiledningsorgan.

Den som får avslag på et informasjonskrav, kan innen tre uker fra avslaget ble mottatt, kreve å få en nærmere begrunnelse for avslaget. Begrunnelsen skal gis skriftlig, snarest mulig og senest innen tre uker etter at kravet om nærmere begrunnelse ble mottatt.

Departementet kan gi forskrift om virksomhetenes behandling av informasjonskrav.

§ 8 Veiledning

Forbrukertilsynet skal gjennom generelle opplysninger, råd og veiledninger arbeide for at reglene i loven og vedtak i medhold av loven blir fulgt. For øvrig gjelder reglene om veiledningsplikt i forvaltningsloven § 11.

§ 9 Kontroll og håndheving

Forbrukertilsynet fører tilsyn med at bestemmelsene i loven overholdes. Tilsynet skjer ut fra hensynet til å fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

Forbrukertilsynet skal av eget tiltak, eller etter henvendelse fra andre, søke å påvirke virksomhetene til å innrette seg etter loven, herunder ved å føre forhandlinger med virksomhetene eller deres organisasjoner.

Dersom Forbrukertilsynet finner at en virksomhet handler i strid med loven, kan Forbrukertilsynet innhente skriftlig bekreftelse på at det ulovlige forholdet skal opphøre, eller fatte vedtak. Markedsrådet behandler klager på Forbrukertilsynets vedtak.

For øvrig gjelder markedsføringsloven § 32, § 33, § 37 og forskrift gitt i medhold av § 38 tilsvarende for kontroll og håndheving etter denne loven.

§ 10 Opplysningsplikt

Enhver plikter å gi Forbrukertilsynet og Markedsrådet de opplysningene disse myndighetene krever for å kunne utføre sine gjøremål etter loven. Opplysningene kan kreves gitt skriftlig eller muntlig, innen en fastsatt frist. På samme vilkår som nevnt i første og annet punktum kan alle typer informasjon og bærere av slik informasjon kreves utlevert.

Opplysningsplikten etter første ledd gjelder uavhengig av taushetsplikt. Dette gjelder likevel ikke taushetsplikt som nevnt i straffeprosessloven §§ 117 til 120, med unntak av § 118 første ledd første punktum.

§ 11 Forbrukertilsynets og Markedsrådets vedtak

Forbrukertilsynet og Markedsrådet kan, dersom de finner at inngrep tilsies av hensyn som nevnt i § 9 første ledd annet punktum, fatte enkeltvedtak om:

- a) forbud eller påbud etter § 12
- b) tvangsmulkt etter § 13
- c) overtredelsesgebyr etter § 14.

Et vedtak etter bokstav a og b gjelder i fem år dersom ikke annet fremgår av vedtaket. Vedtaket kan maksimalt gjelde i ti år. Vedtaket kan fornyes.

Vedtaket etter første ledd kan også rettes mot medvirkere.

Søksmål over Markedsrådets eller Forbrukertilsynets vedtak må reises innen seks måneder fra parten mottok underretning om vedtaket. Fristen beregnes etter reglene i domstolloven §§ 148 og 149. Det kan gis oppfriskning for oversittelse av fristen etter reglene i tvisteloven §§ 16-12 til 16-14.

§ 12 Forbuds- og påbudsvedtak

Det kan nedlegges forbud og gis påbud for å sikre at §§ 4 til 7 overholdes.

§ 13 Vedtak om tvangsmulkt

For å sikre at bekreftelser eller vedtak etter § 9 tredje ledd og § 12 overholdes, kan det fastsettes en tvangsmulkt som må betales dersom bekreftelsen eller vedtaket ikke blir etterlevd.

Tvangsmulkten kan fastsettes som en løpende mulkt eller som et engangsbeløp. Ved fastsettelsen av tvangsmulkten skal det legges vekt på at det ikke skal lønne seg å overtre vedtaket.

For å sikre at pålegg etter § 10 etterkommes, kan det fastsettes en tvangsmulkt som skal betales dersom pålegget ikke etterkommes. Annet ledd første punktum gjelder tilsvarende.

Endelig vedtak om betaling av tvangsmulkt er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan gi forskrift om ileggelse av tvangsmulkt.

§ 14 Vedtak om overtredelsesgebyr

Ved gjentatte overtredelser av §§ 5, 6 eller 7, kan det ilegges et overtredelsesgebyr som den som vedtaket retter seg mot, skal betale.

Et foretak kan ilegges overtredelsesgebyr når overtredelsen er begått av noen som har handlet på vegne av foretaket. Fysiske personer kan ilegges overtredelsesgebyr for forsettlig eller uaktsomme overtredelser.

Ved fastsettelse av gebyrets størrelse skal det legges vekt på overtredelsens grovhet, omfang og virkninger.

Overtredelsesgebyret forfaller til betaling fire uker etter at vedtaket er fattet. Endelig vedtak om overtredelsesgebyr er tvangsgrunnlag for utlegg.

Departementet kan gi forskrift om utmåling av overtredelsesgebyr.

§ 15 *Ikrafttredelse*

Loven gjelder fra den tiden Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 27. mai 2021

Kristin Ørmen Johnsen

leder

Tage Pettersen

ordfører

